

KIŞ UYKUSU

Goli Taraghi 1939'da Tahran'da doğdu. 1954'te Amerika'ya giderek Felsefe okudu. Eğitim amacıyla gittiği ve yaşamaktan çok da hoşlanmadığı Amerika'da altı yıl kaldıktan sonra İran'a döndü. Öykü yazmaya başladığı bu dönemde aynı zamanda Tahran Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ders verdi. Yönetmen ve eleştirmen Hejir Daryuş ile evlendi. 1979'daki İran İslam Devrimi'nin ardından profesör olarak ders verdiği fakülte kapatılınca ülkesinden ayrılarak iki oğluyla birlikte Paris'e gitti. 1980'den beri Paris'te yaşayan yazarın ilk öyküsü 1965'te, ilk öykü kitabı 1969'da yayımlandı. Roman ve öykülerinin yanı sıra senaryo yazarlığı da yaptı: "Eşsiz" adlı senaryosu daha sonra ayrıldığı eşi Hejir Daryuş tarafından kısa film olarak çekildi. "Armut Ağacı" adlı öyküsü ünlü İranlı yönetmen Daryuş Mehrcui tarafından senaryolaştırılarak beyazperdeye aktarıldı. Paris'te yaşayan ve kendisine esin kaynağı olduğunu belirttiği ülkesini her yaz ziyaret eden Goli Taraghi yabancılaşma, geçmiş, sevgi, kaybetme, sürgün gibi temaları ele almakta. Kitapları İngilizce, Fransızca ve İtalyancaya çevrildi. *Başka Bir Yer* adlı öykü kitabında yer alan "Ruhumun Büyük Hanımefendisi" 1985'te Fransa'da yılın en iyi öyküsü seçildi.

Kitapları: *Ben de Che Guevera'yım* (öykü, 1969), *Kış Uykusu* (roman, 1973), *Dağınık Anılar* (öykü, 1994), *Başka Bir Yer* (öykü, 2001), *İki Dünya* (öykü, 2014), *İttifak* (roman, 2014).

Makbule Aras 1972'de doğdu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu; aynı fakültede Eski Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans yaptı. Farsça öğrendi ve Türk edebiyatının yanı sıra İran edebiyatıyla da ilgilenmeye başladı. *Varlık, Kitap-lık, Notos, Virgül, Cumhuriyet Kitap, İmge Öykü, E Dergisi, Öteki-siz, Ç.N., Sıcak Nal, Duvar* gibi dergilerde deneme, eleştiri, inceleme, çeviri ve öyküleri yayımlandı. *99 Beyit / Divan Şiirinden Beyitler ve Çözümlemeleri* adlı bir kitabının dışında Furuğ'dan *Zeryüzü Ayetleri*, Sâdık Hidâyet'ten *Kör Baykuş* çevirileri var.

GOLI TARAGHI

Kış Uykusu

Roman

Farsçadan çeviren
Makbule Aras

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4464
Edebiyat - 1262

Kış Uykusu / Goli Taraghi
Özgün adı: **Hâb-i Zemistâni**
Farsçadan çeviren: **Makbule Aras**

Kitap editörü: **Murat Yalçın - Kerem Oğuz Evrandır**
Düzeltili: **Filiz Özkan**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Altan Basım Ltd.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sit. 222/A Bağcılar / İstanbul
Tel: 0212 629 03 74 Faks: 0212 629 03 76
info@altanbasim.com
Sertifika No: 11968

Çeviriye temel alınan baskı: 2013 (8. baskı), Nilüfer Yayınevi, Tahran
1. baskı: İstanbul, Mayıs 2016
ISBN 978-975-08-3371-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016
Sertifika No: 12334
© Goli Taraghi

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Kış Uykusu

1. Bölüm

Pencere aralıklarından, kapı altlarından, görünmez çatlaklardan rüzgâr doluyor içeriye. Kış geldi. Erkenden. Kışları hep birlikteydik: Ben, Haşimi, Enveri, Azizi, Ahmedî, Mehdevî ve elbette Haydari Bey.

Ne çabuk geçti. 75, 77, belki de daha çok yıl. Bilmiyorum. Günler, aylar geçip gitti. İki yıl eksik, iki yıl fazla, ne fark eder? İhtiyarlık ne zaman başladı? Ölüm ne zaman çıkıp gelecek?

Bir gün biri “Ey ihtiyar dikkatli ol, düşme!” dedi. Başımı kaldırdım ve “Evet, dikkatli ol, düşme” dedim. Geçmişte kalan ne varsa, elinden tutmak için döndüm. Şaşıp kaldım. “Her şeyi hatırlıyor muydum?” İnanamadım.

Haydari Bey “Ooo kırk yaşa daha neler var. Şimdi, şimdiler var, bir *Kuran* var, belki de kırk yaş hiç gelmeyecek, hiçbir zaman” derdi.

Ne kadar soğuk ve ne kadar yakıcı. Dünya buz tutmakta, dünya benimle birlikte yavaş yavaş ölmekte. Işıkları yakayım. Sandalyemi bahara döndüreyim ve battaniyeye sarılayım.

Keşke hâlâ yaz olsaydı ve keşke hâlâ birlikte olabilseydik, ne olurdu? Ne felaketler geldi başımıza! Biz ki asker sözü verip bağlanmıştık birbirimize. Birlikte olmak ne kadar kolaydı. Hatalarımızı hiç düşünmüyorduk.

Haydari “Çocuklar başarımız, birlikteliğimize bağlı. Paramız, benim güvencemedir” dedi.

Celili “Düşüncelerinizin, işlerinizin, boş heveslerinizin sebep olacağı her acıda ben de yanınızda olacağım” dedi.

Enveri “Sanırım Celili şaka yapıyor. Her birimiz onun oyuncağıyız. Ciddi olmak onun eğlencesi” dedi. Fakat doğru söylüyordu, çok doğru söylüyordu hem de.

Ne kadar kötü bir gece bu gece. Ne karanlık, ne soğuk, ne uzun. Saat daha yeni yedi buçuk oldu. Keşke zaman bir anlığına dursa, bir an durup fırsat verse.

Kendi kendime, “Saatimi durdurabilsem, perdeleri çekebilsem,

kapıları, pencereleri görebilsem, bu lanetli, ağır zaman elini başımdan çeker” dedim.

Gönlüm ki anların hesabını yapıyor, gönlüm ki her kıpırtıyı, adım adım ölüme gidişimi onaylıyordu.

Ölümün bir son olmadığına inanmak, gece gündüz penceremin ardında duran ve bana bakan hiçliğin elinden kurtulmak istiyordum. Olmayacak bir hayalden de öteydi bu.

Kendi kendime “Ey ihtiyar eğer bu sefer üşütürsen ölürsün” diyorum. Ne hesaplar, ne gülünesi hesaplar... Belki kırk yaş hiçbir zaman gelmeyecek, hiçbir zaman. Duvar dibinde durmakta olan kaplana bakıyorum, halının üstündeki ekmek kırıntılarına, odanın ortasında şaşkınlıktan donup kalmış fareye.

Herkesten çok Haşimi'ye üzülüyordum. Her gün bir asır gibi. Her gün, ressamlığımı da ortaya çıkarıyor. Rengi uçmuş kuşları, her şeyi önüme topluyor. “Kulak ver, okuyor musun, duyuyor musun?” diyordu. Duymuyordum. “Bunları okuyor musun?” diyordu. Oturuyordu ve yeniden saçları kıvrım kıvrım küçük kadınından, onun Şirin'i Şirin Hanım'dan, Şirin Hanım'ın yapıp ettiklerinden, söylediklerinden, güvercin gurultusunu andıran sesinden, sonsuz gözlerinden, ferahlık veren gülüşünden ve teninin güzel kokusundan söz ediyordu.

Durup dinliyorum. Kapı açılıyor, ayak sesleri geliyor, pencerinin öbür tarafından konuşmalar duyuyorum. Belki de biri beni görmeye geldi. Bastonumun ucunda dönüyorum, parmaklarımın ucunda, gözlüklerimin ardında.

Kimdir bu beni çağıran? Kim? Mühim değil, hatta hiç mühim değil. Hatta farz edelim ki yolunu şaşırmış bir garip olsun, bu gece misafir edeyim. Kör olası bastonum nerede, bilmiyorum. Duvara tutunuyorum, masanın kenarına, sandalyelere. “İhtiyar dikkat et düşme” diyor bana; ihtiyarlık fikrinden bile uzak olan bana.

Kapıyı açıyorum. Başımı dışarı uzatıyorum, dinliyorum. Kori-dorda yalnızca soğuk var, karanlık var, pis kokulu çöp kovası var. “Kim? Kim var orda?” diye soruyorum. Sessizlik. Merdivenlere yaklaşıyorum, bekliyorum. Daha yüksek sesle “Kapı açık, içeri buyrun” diyorum. Hayır, kimse yok. Dün, önceki gün ve daha önceki günlerde olduğu gibi.

O zamanlar biri kapıyı çaldığında gelen sen değilsen, anlıyordum ki Ahmedî'dir. Haydari “Çocuklar, en iyisi mi kapıyı açık bırakmayalım. Bu adama artık güven olmaz” diyordu. “Sevgili Hay-

dari iyi de o bizim arkadaşımız, biz yedi arkadaş birlikte büyümedik mi?” diyorduk.

Enveri “Evet çok zor ama ne yapabiliriz? Bu ikisi bize zarar veriyor” dedi.

Haşimi “Ne yapalım, söyleyin” dedi.

Mehdevi “Enveri ne yapalım, söyle” dedi.

Azizi “Düşünmem lazım, sonra söyleyeceğim” dedi.

Sobanın yanına dönüyorum tekrar. Oturuyorum ve battaniyeye sarınıyorum. Beklediğim haber ne zaman gelecek? Bu soğukta, böylesine karlı, karanlık bir gecede mi? Sobanın gazını biraz daha açıyorum. Titriyorum.

“Şirin Hanım, içimizden biri soğuk alacak diye endişelenmene gerek yok, durmaksızın şal örüyorsun ya bizim için. Nasıl oluyor da bu kadar tatlı ve iyi olabiliyorsun?” dedim. Güldü. O çocuksu, güzel gülüş hâlâ aklımdadır. O gülüş hâlâ bazı geceler uykuma karışıp kapımı çalar ve beni huzura kavuşturur.

Keşke şimdi sabah olsaydı. Keşke şimdi ben taştan, duvardan yazın kokusunu alabilseydim. Radyoyu açıyorum. Haberler. Her şeyden habersizim. Bir adam bir kadını öldürmüş. Başka bir adam kendini öldürmüş. Sel basmış. Savaş devam etmekte. Kolluk güçleri kazanmış. Dünya yine aynı dünya. Susuyorum.

Saat sekize yirmi var. On dokuz var, on sekiz, on beş, on iki, on, dokuz. Saat tam sekiz. Bu gece bütün saat sekizleri hatırlamak istiyorum. Sormak istiyorum. Kendime dönüp bakmak istiyorum, bütün günlerime, bütün anlarıma. Bu yetmiş küsur yıla bir kez daha uzaktan bakmak istiyorum. Bütün bu yitip giden günlere bakmak, dokunmak; onları koklamak istiyorum. Geçip gittiler, ne çabuk, ne sessiz, ne hilakârca...

Azizi bir gün, “Yeniden başlamayı ister misin?” diye sordu.

“Hayır,” dedim, “kesinlikle hayır. Yeniden başlasam ne olacak? Ne yapayım? Başka bir yol olduğunu düşünsem de olmadığını biliyorum. Mantiken benim için başka bir yol yok. Eğer yüz kez yeniden başlasam yine aynı noktaya gelirim.”

Celili “Milyon tane yol vardır malum. Sen istemedin, istememek sana daha kolay geliyor” dedi.

Haydari “Arkadaşlar, kendi selametiniz için benim söylediklerime kulak asmayın. Ben başarının sırrını hayatın içinde buldum, inanın” dedi.

Azizi “Keşke gidilebilse, keşke bir şey yapılabilse” dedi.

“Eğer gitmenin bir yolunu bulursanız ben de sizinle geleceğim” dedim.

Haydari “Arkadaşlar, sevgili arkadaşlarım aptal olmayın, aklınızı başınıza toplayın. Buradan daha iyi nereye gideceksiniz? Havai insanın ayağını bastığı yer, boşluktur her zaman” dedi.

Enveri “Gelin, gidip dönelim. Çeraguni’ye, Ceşne’ye. Bu bir kumardır, bir yarıştır. Her yer işaretlerle dolu. Sayın rehber gidip bakalım, izleyelim, ruhlarımız güçlenir” dedi.

Haşimi “Siz böyle dedikten sonra, biz ne diyebiliriz? Biz hiçbir zaman rehber olmadık. Haydari nasıl isterse, Haydari Bey” dedi.

Şirin Hanım “Ahmedi de gelene kadar bekleyelim, onu yalnız bırakmayalım” dedi.

Haydari “Hiçbir şekilde kurtuluş yok, boş verin” dedi

“Sevgili Haydari, neden korkuyorsun, ne demek bu?” dedim.

Cevap vermiyor. Her zamanki gibi garip ve acıydı bu. Hâlâ bazı geceler onun dönüşünü hayal ediyorum. Ayak seslerini tanıyorum; kaçan ama nereye gideceğini bilemeyen, zorda kalmış adımlarını.

Pencereye bir şey çarpıyor. Kulak kabartıyorum. Galiba rüzgâr ya da yakıcı soğuk; karanlığın basıncı da olabilir. İri, siyah bir fare perdenin ucunu kemiriyor. Keşke biri beni görmeye gelse. Keşke biri pencerenin ardından sesime karşılık verse. O zamanlar en azından Fatma geliyordu. Yok yok, Fatma değildi. Rukiye veya Sekine de değildi. Neydi, hatırlamıyorum. İsmi her ne idiyse iyi biriydi. O geldiğinde benim dışımda biri daha oluyordu evde. Başka biri. Haftada iki gün geliyordu. Perdeleri açıyordu. Çarşafı silkeliyordu, yatağı havalandırıyordu. Kabı kacağı yıkıyordu, elbiselerimi derleyip topluyordu. Ne güzel bir koku getiriyordu, sokak ve cadde kokusu, dükkân, ağaç ve otobüs kokusu. Huzurluydu. Oradaydı. Bana dönüktü. Yüz yüzeydik. Konuşsam dinleyeceğini, yürüsem bana göz kulak olacağını, içimdekileri anlayacağını biliyordum. Durmaksızın konuşuyordu; ama benimle değil: masayla, sandalyelerle, kapı koluyla, semaverin musluğuyla, elindeki süpürgeyle, yıkadığı elbiseyle. Etrafındaki bütün eşyayla ilgiliydi: İbrikle, halıyla, bavulla, makasla, faraşla. Onların dilinden anlıyordu. Onlardan bir parçaydı. Benimle konuşmuyordu. Belki zaman zaman bir şey söylüyorsa da bana, duymuyordum. Kulağım ağır işitmeye başlamıştı. Son gelişi hatırımda. Saçları dibinden kesilmişti. Odanın ortasına oturup ağladı. Hanımının, saçlarını kesip kendisine

peruk yapsın diye köşedeki berbere verdiğini anlattı. Bana anlatmadı bunu. Kapıya, duvara, sandalyelere anlattı; halıya, tabaklara anlattı. Gitti ve bir daha da gelmedi. Bundan epey önceydi, yedi sekiz yıl önce. Şimdi yalnız fareler var; gri, iri fareler her şeyi yavaş yavaş yiyorlar.

Ne arsız bir rüzgâr, nereden doluyor içeri? Belki soba deliğinden. Bu gece daha erken uyuyacağım. Yatağa gidiyorum ve kendi kendime “İhtiyar dikkat et, bu sefer üşütürsen ölürsün” diyorum. Ellerimi cebime sokuyorum, cebimin derinliklerinde, çer çöp yığınları içinde iki üç çekirdek ve bir akide şekeri bulup ağzıma atıyorum. Bayat ve tatsız. Ateş basıyor. Şirin Hanım’ın akide şekerlerindendir. Cepleri her zaman leblebi ve akide şekeri dolu olurdu. Renkli iplikler ve yasemin çiçekleriyle dolu olurdu.

Önceki gün onu gördüğüm günü hatırladım. Haşimi’nin kapısı açıktı. Enveri “Haşimi’nin misafiri var” dedi. Gittik. Haydari “İyi de anlamadım. Kim bu? Bu lütufkâr nerede?” dedi. Şirin Hanım elbisesiyle havuzdaydı. Yıkanmaktaydı. Yüzünü fiskiye’nin arkasına saklamış gülüyordu. Enveri “İnan ki hiçbir şey görünmüyor, bir karınca kadarsın, iri bir karınca kadar” dedi. Haşimi bahçeye geçip oturmuştu. Dizüstü, hayran ve şaşkın, dudakları aralı, gözleri uykulu. Kirpikleri kıpırtısız. Hareket etmiyor. Nefes de almıyor.¹ Asgeri “Ne şirin, istediğin yere sakla hatta cebine koyup işyerine götür” dedi. Haydari “Eskiden, ne iş yaparsın, kimlerdensin diye sorulurdu” dedi.

Şirin Hanım bize el salladı, suyla oynuyordu, gülüşü bahçeyi doldurmuştu. Haşimi’nin güvercinleri, Şirin Hanım’ın etrafında kanat çırpıyordu. Haşimi suya bir fiske vurdu ve Haydari Bey’in yüzüne su sıçrattı. Bir şey söyledi ama biz anlamadık. Şirin Hanım’ın ağzı akide şekeri doluydu. Mutlulukla yüzümüze bakıyordu, sanki hepimizi eskiden beri tanıyordu. Ne diyeceğimizi bilemiyorduk, ne yapacağımızı bilemiyorduk. Havuzdan çıkıp yanımıza geldi, ayakları yalın ve ıslak. Haşimi’ye yaslandı. Başını omzuna koydu, kulağına bir şey fısıldadı. Haydari “Utanmaz” dedi. Enveri “Hırsız olmasın” dedi. Mehdevi “O zaman dışarı atalım” dedi. Haşimi do-

---

1 Yazar, Haşimi Bey’i tanımlarken seçtiği sözcüklerle Hafız-ı Şirazi’nin “Saçları dağılmış, terlemiş, dudaklarında gülümseme ve mest / Gömleği yırtılmış, gazel okumakta ve elinde bir şarap destisi” Beyitiyle başlayan ünlü bir gazeline gönderme yapıyor. (ç. n.)

nup kalmış Şirin Hanım'a bakıyordu. İnanamıyordu. Yavaş yavaş yaklaştı, korku ve ihtiyatla Şirin Hanım'ın ıslak saçlarının ucuna, parmaklarına dokundu. Sanki uçup gitmesinden korkuyordu. "İyilik meleği, Allah gönderdi seni bana" dedi. Haydari kenara çekildi. "Adı ne? Kimdir, kimlerdendir?" diye sordu. Bize baktı. Şaşkın bir halde başını salladı. Kendisi de bilmiyordu. "Kapı açıktı, içeri girdi, bir güvercin gibi. Bütün bir bahçeyi yeşerten bir tohum gibi" dedi. Belki de onun gelişi Haydari Bey'in doğumu oldu. Onun için güzel bir şey alalım dedik, dostlarından bir yadigâr olsun. Enveri "Ben ona bir çift geleneksel ayakkabı alacağım" dedi. Mehdevi "Öyle bir şey alalım ki işine yarasın. Arabası için bir alet kutusu ya da bahçesi için bir elektrikli testere" dedi. Azizi "Abbas Bey hazretleri, Haydari'nin yeniden doğuğu değil mi?" diye sordu. Şirin Hanım ona bir muhabbetkuşu getirdi. Kafesini de Haydari Bey'e verdi ve her zamanki gibi utanarak başını yere eğdi. Fakat sonra duydu ki kuş kafesini ambara koymuşlar ve üstüne de bir şey örtmüşler. Haydari Bey "Sesi kötü değil fakat zamansız ötüyor, rahatsız edici" demişti.

Şirin Hanım rahat edemiyordu. Ağlayıp duruyor, kuşunu geri istiyordu. Fenalaşıyordu. Haydari "On paralık bir kuş; *gel, götür, ver* sözcüklerini bile söyleyemiyor. Söyle başka hediye getirmesin bana" dedi. Getirmede, başka bir şey getirmede.

Kar başladı, ince ve hızlı. Battaniyemi çeneme kadar çekiyorum. Yavaş yavaş nefes alıp veriyorum ki odanın soğuk havası öksürüğü-mü tetiklezesin. En azından açlık hissedeyim, uyumak isteyeyim diye bekliyorum; oturmak ve beklemekten başka bir şey yapmıyorum, herhangi bir istek duymuyorum. Karın yağışını duyuyorum. Sanki başıma yağıyor kar, gönlüme, gözlerime. Kendi kendime "İhtiyar bu gece için tamam, gelmekte olan kıştan önce. Dua et, ta yaza kalmasın" diyorum.

"Sevgili Ahmedî hani o planlayıp durduğun yolculuk ne oldu? Gitmiyor musun? Gitmiyor muyuz?" dedim. Annesinin yanına oturmuş, saçlarını tarıyor, omuzlarını ovuyordu; yemeğini ağzına götürüyordu. "İyi de ne zaman? Gittikçe geç oluyor" dedim. "Anem bu, ne yapabilirim, onun kölesiyim" dedi.

Onu omzuna yaslamış, birlikte yürüyorlardı. Bana baktı. "Senedin, ne yapıyordun? Sakın?" dedi.

Haydari "Hayat, iki kere iki eşittir dört esası üzerine kuruludur.

Kuralı kaidesi vardır her şeyin. Akıllı adam her zaman mutludur” dedi.

İyisi mi akşam yemeğini düşünüyüm, uykuyu düşünüyüm, bu korku veren soğuğu düşünüyüm ve evi sahiplenen bu çirkin fareleri düşünüyüm, yarını ve geri kalan günleri düşünüyüm.

2. Bölüm

Ahmedi Bey kendisine uzanan eli tereddütle tuttu. Güçlkle sıkı ve sıkıntıyla gülümsedi. Mutlu görünmeye, konuşmaya, tokalaşmaya, kendisini tanıtmaya, hal hatır sormaya çabaladı. Herkesten daha yüksek sesle gülmeye, esprinin güzel olduğunu söylemeye, başını sağa sola çevirmeye, hayret etmeye, açıklama istemeye, üzgün olmaya ve Doktor Maide’de iyi bir izlenim bırakmaya çalıştı. Dingin olmaya, varlığını, yaşadığını, bir kimliği olduğunu hissetmeye, korkmamaya, mutlu olmaya, şükrünün sonsuz olacağına inanmaya çalıştı.

Haydari Bey “Evet, bu oldu, iyi bir ruh şükrün sonsuzluğunun teminatıdır” demişti. Enveri Bey de “Çok şükür Allahım, gerçekten şükür” demişti. Mehdevi Bey de mektubunun başına “Haklısınız. İnsan daima şükretmeli” diye yazmıştı. Haşimi Bey sevecenlikle gülümsemişti. Bahçesinin salatalıklarından herkese yollamıştı ve “Öyle, öyle... Hayat gerçekten güzel, ben ki canı gönülden şükredenim” demişti.

Yalnız Şirin Hanım kaşlarını çatmıştı. Başını pencereye yaslamış, gözünün ucuyla Ahmedi Bey’e bakmıştı. “Ne kadar kötü bir hava. Artık nefes alınmıyor. İnsan uyumak istiyor, çekip gitmek istiyor” demişti. Ağaçların arkasına doğru yürüyüp gitmiş, ağlamıştı. Ve şimdi oradaydı, iki sıra daha önde, aynı kederli, yaşlı gözleri ve Haşimi Bey’in avcunda kaybolan küçücük elleri ve her zaman her şeyi görüp anlayan bakışlarıyla oradaydı.

Ahmedi Bey şişmiş, sızlayan ayaklarını uzattı ve başını sandalyenin arkasına yasladı. Bu toplulukta içini ürperten bir şey vardı; alışılmadık dışında, zalim bir şey, saldırgan ve gayri insani bir şey. Başların kalabalığına doğru baktı. Dış görünüşleri aynı. Bütün bu yüzler birbirine bitişik, tek renk, aynı. Bütün bu eller itaatkâr, birleşik, yenilmiş. Bütün bu ayaklar, bütün bu boyalı, bağcıklı ayak-kabılar ve bütün bu gri, ütülü pantolonlar ve bütün bu aynı yere bakan hayret içindeki gözler, bütün bu altın kaplı dişler, bütün bu boşluktan şişmiş mideler... Bu topluluktan daima tek yürek olma-

nın birlikteliği yayılıyordu, öyle ki bu, nefesini kesiyor, boğazını tıkiyor, içini acıtıyordu.

Sonsuz Cevher şirketinin on beşinci kuruluş yıldönümü. Haydari Bey, Asgeri Bey, Haşimi Bey ikinci sırada oturmuşlardı. Getirilen çiçek sepetleri salonun üst başındaydı. Haydari Bey'in kartı parlıyordu. Kenarları tırtıklı ve altın yıldızlıydı. Adı, mesleği ve unvanı göz alıcı harflerle karta yazılmıştı. "Bu gece önemli bir gece. Dostlarım, eğer biz olmasaydık dünya ne kadar boş olurdu" demişti.

Mehdevi Bey'in sandalyesi boştu. Onu bekliyorlardı. Gorgan'dan gelme kararı almıştı. Enveri Bey'in gözleri yolda kalmıştı. "Yetişecek, bakın şimdi içeri girecek. Dün gece rüyamda gördüm. Ne olursa olsun o da benim gibi bu şirketin çalışmanı. Neyi var neyi yok buradan kazandı" diyordu.

Biri, konuşma yapıyordu. Boyu mikrofona yetişmiyordu. Parmaklarının ucunda duruyordu ve nefes nefeseydi. Terliyordu. Sonsuz Cevher şirketinin sağlığı koruma amaçlı ürünlerini öven uzun bir kaside yazmıştı. Başını sallayıp duruyordu. Elini kalbine koyarak her beyitten sonra bir ah çekiyordu.

Enveri Bey sahne arkasında bir o yana bir bu yana koşturuyor, programla alakadar oluyordu. Zaman zaman perdeyi aralayıp Mehdevi Bey'in boş sandalyesine kederle bakıyordu. Salonun sessizliğinden fısıltular yükseliyordu. Ahmedi Bey ısırap içinde dönüp arkasına baktı. Hiçbir yüz tanıdık değildi. Başını çevirdi ve eliyle kafasındaki sızlayan yara izini sıvazladı. O sebepsiz keder derisinin altında gezinmeye başlamıştı, öylesine cehennemi bir iltihaptı ki bu, şeytanın nursuzluğuna bulanmıştı ve bütün gözeneklerini karanlıkla dolduruyordu. Kafasındaki boşluk, gönlündeki boşluk, göz çukurları metalik bir maddeyle dolmuştu. Sanki yüzyılların tozuyla kaplanmış ihtiyar bir ağaçtı ve bütün varlıklar, tarihi anlar, olmuşlar ve olacak olanlar gövdesini ağırlaştırıyordu. Odasını hatırladı, güneş görmeyen odasını ve kendisine uyku dışında her şeyi sunmuş olan ahşap yatağını. Yorganı bir dağdan ağırdı ve vücuduna temas etmiyordu. Yastığı zamanla taşlaşmıştı ve gönlünün gecesinden geçip yeryüzünün derinliklerine doğru korkulu bir sefere çıkmış, şeytanların fısıltılarının ve kötülük tanrısı Ehrimen'e mensup derbeder yüzlerce ruhun ve büyülu rüzgârların ve geriye kalan her şeyin savrulup dağıldığı bir zamana gitmişti. Yaratılıştan önceye, hiç kimsenin, hiçbir şeyin ve hatta Tanrı'nın bile henüz var

olmadığı bir zamana. Özün ve yalnızlığın var olduğu bir zamandı bu ve asıl yurdundan uzaktaki kederli insan işte bu uğursuz anların tümünü deneyimliyor.

Gazyağı bitmiş sobasını hatırladı ve holün yanan ışığını. İşte tam burada başlamıştı, bu karanlık basamaklarda, karanlık ve soğuk. Ayaklarının altındaki zemin ayrılıp ufalanmıştı, son kata kadar hem de, kırk iki basamak. Beklemeksizin, aniden, uyku gibi, hayal edilen bir an gibi. Gaipten bir el sırtına dokunmuştu. Baş aşağı düşmüştü ve ayağı bu olaydan sonra üç ay alçıda kalmıştı, hâlâ da ağrıyordu, geceleri saplanan bir ağrıyla sızım sızım sızıyordu.

Haydari Bey gülüyordu, diğer arkadaşları da öyle. Hatta sevgili Haşimi Bey bile inanmıyordu ona. Basit bir olaydı. Ondan önce pek çok kişi düşmüştü ve bundan sonra da düşecekti. Ev sahibi herkesten önce şahitlik etmişti, oradaydı, Ahmedî Bey'in ayağının kaydığını baş aşağı düştüğünü görmüştü. Önceki hizmetçinin de başına böyle bir şey gelmişti. Yakın zamanda değildi ama aynı bunun gibi bir olaydı. Buna rağmen Ahmedî Bey tesadüf eseri düştüğüne inanmıyordu. Dikkatsiz ve dalgın da değildi. Evet, ayağı kaymıştı ama düşmek... Niçin? Nasıl? Enverî Bey de gülmüştü. "Bir lamba alıp koridordakini değiştirmek, karanlıkta daha dikkatli olmak istiyordun" demişti.

Belki Enverî Bey haklıydı fakat o kör olası taş neyin nesiydi? O nereden atıldığı belli olmayan taş. Başındaki dikişler henüz kaynamıştı. On altı dikiş geceleri sızlıyor, keyfini kaçırıyordu. Dostlarının üzüldükleri belliydi, olay hoş değildi. Ahmedî Bey, henüz olayın etkisinden kurtulabilmiş değildi, ayağı da hâlâ şişti. Düşmesine rağmen vakurdu Ahmedî Bey. Bu taşlardan çok yemişti. Celîli Bey "Sen bize de kırılmışsın, hepimize kırılmışsın. Bugünlerde yaşamak kolay değil" demişti. Ahmedî Bey de kabul etmişti. Diyecek sözü yoktu. "Doğru söylüyorsun, o taş benim kafama atılmamıştı. Kimsenin kafasına atılmamıştı. O taşın düşmekten başka amacı yoktu. Düşmesi gerekiyordu. Birisinin başına düşmesi gerekiyordu ve orada ben vardım" demişti. "Orda benden başkası da olsa başına aynı şey gelecekti. Ben, siz ne fark eder? Sonuç olarak bir kafanın kırılması gerekiyordu."

Ahmedî Bey'in yanında oturan bir adama güldü. Başını salladı ve sordu: "Sizce ne peki?" "İlginç bir olay" Ahmedî Bey "Evet aynen öyle, ilginç" dedi. Ve gücendi. Bu yüze aşınaydı, bu şaşkınlıkla

bakan gözlere, bu hayretle aralanmış dudaklara, bu kravatlı, hali vakti yerinde adama. Bu elleri de görmüştü, tanıyordu. Bu elleri, o gece karanlık basamakları çıkarken omzunda hissetmişti. Bu ellerden ürktü. İşte bu ellerdi o taşı kafasına atan ve kendisini her yerde takip eden; acı içinde bırakan, kendisine karşı olan. Bu ellerde ölümün kokusu vardı; ele geçirmenin, sahip olmanın. Gece olduğunda bu elin alametleri de ortaya çıkıyordu; uykusunda, zihninin dağınmış, yorgun derinliklerinde. Nereye gitse onun varlığını hissediyordu. Onu görüyordu: pencere camlarında, otobüste, demir tutamakları kavrayan ellerde, ekmekçiden ekmek alan ellerde ya da selam veren ellerde; yazıyorlardı, sayıyorlardı, ibadet ediyorlardı, öldürüyorlardı yahut da okşamak istiyorlardı. Hatta o gece Haydari Bey'in evinde de bu elleri görmüştü ve titremişti. Kimindi bu eller? Haydari Bey'in, Enveri Bey'in, Haşimi Bey'in, Asgeri Bey'in, Azizi Bey'in, kimin? Ve aynı gece o garip olay meydana gelmişti. Haydari Bey "Hata sende, pencerenin dibinde durmasaydın o da burnuna çarpmaz, dişlerini kırmazdı. Musibet, geleceğini önceden haber vermiyor; bu tür kazalara karşı her zaman dikkatli olmak lazım. Tehlikenin daha az olduğu yerleri kestirip orda durmalı. Ne demeye pencerenin dibinde duruyordun ki? Ne diye sokakta olup bitenleri görmek istiyordun? Niye Enveri Bey'in yüzüne çarpmadı? Çünkü o televizyonun yanında oturuyordu ve kimseyle ilgilenmiyordu. Niçin Haşimi Bey'in burnu kırılmadı? Çünkü o gülleri ve kanaryalarıyla meşguldü. Niçin benim yüzüme çarpmadı? Çünkü nerede duracağımı iyi ölçüp tartmıştım. Gözün görmüyor. Gel otur, dedim, konuş, gazete oku, yapboz oyna, fal bak, şairlik et, ıslık çal, kendine bir meşgale bul, sinemaya git, tar çal, sözün kısası azizim, oyalan. Nedir canım bu, niye böyle kıpır kıpırsın? Derdin ne?" demişti. Enveri Bey "Bütün sözlerin üç dişine bağlı değildi ya on dişin daha var. Burnundan soluyordun, hatırlıyor musun?" demişti.

Ahmedi Bey kabul etmişti "Fakat," demişti, "neden ben? Niçin o kapı benim yüzüme çarptı? Sizler de oradaydınız. Sizler de zaman zaman kapının, pencerenin yanında durdunuz. Niçin ben seçildim? Hep ben. Beni takip eden nasıl biri? Düşmanım kim?"

Ahmedi Bey'in yanında duran biri alkışlamaya başladı. "Bu sabunu siz de kullanıyor musunuz?" diye sordu. Ahmedi Bey "Evet" dedi. Adam "Kaç kart biriktirdiniz?" diye sordu. Ahmedi Bey adama baktı. Adam "Kibritiniz var mı?" diye sordu ve Ahmedi Bey'e

sessizce beklemesi yönünde bir işaret yaptı. Program başlamıştı. Viyolonsel çalan soğuk almıştı. Boynuna kalın bir şal dolamıştı. Hapşırıp burnunu çekiyordu. Ahmedî Bey davulcuyu tanıyordu. Matematik hocasıydı. Celîli Bey'in oğluna ders veriyordu. Adam "Ne görkemli bir kutlama" dedi. Ahmedî Bey baktı ki oturduğu yerde oturamayacak, kalktı. Ceketinin düğmelerini açtı ve yavaşça yürümeye başladı. Adam "Nereye?" diye sordu. Haydarî Bey arka sıraya dönüp kaşlarını çattı, başıyla Ahmedî Bey'e oturmasını işaret etti. Şîrin Hanım gözünün ucuyla olup biteni izliyordu.

Koridor tenhaydı. Hizmetçi selam verdi ve ağzındaki şekeri çabucak yutup "Bir emriniz mi vardı?" diye sordu. Ahmedî Bey başını salladı ve bir an tereddütle durdu. Hizmetçi "Bir şey mi istemiş-tiniz?" dedi. "Bir bardak su" dedi Ahmedî Bey ve hiç susamadığını fark etti. "Hayır, istemiyorum. Hiçbir şey istemiyorum" dedi. Hizmetçi "Kek ister misiniz?" dedi. Ahmedî Bey "Evet, kesinlikle." Allak bullak olmuştu. Boğazı kurumuştu. Gidip pencerenin önünde durdu ve perdeyi açtı. Kar tanelerine baktı, nöbetleşe ölümü bekleyen ak saçlı ihtiyarları andıran ağaçlara baktı; uzun, تنها, karanlık caddeye baktı. Bu ışıklı pencere, karşısındaki binalara bakan şu köhne apartmanı aydınlatıyordu. Şîrin Hanım'ın bakışlarını uzaktan hissediyordu.

Haşîmi Bey'in evindeydiler. Şîrin Hanım kendisine bakmış, sofrayı kurmuştu; elini tutmuş, yemesi için o mucizevi bitkilerinden koymuştu önüne. Haydarî Bey "Takma kafana, unutacaksın. Ademoğlu unutkandır. Ne vakit bir derdi olsa ahlanıp vahlanır, feryat figan eder ve sonra unuttur onu. Dert her zaman dert olarak kalmaz. Ya o derdin bir dermanı bulunur ya da insan alışır derde" demişti.

Haşîmi Bey avludaki merdivenlere oturmuş zırvalıyordu, aklı başında değildi. Şîrin Hanım'ın güvercinlerinden ikisi gitmişti. Önce dişisi sonra da diğeri. Yeni yumurtlamışlardı. Haşîmi Bey anlamıyordu, soruyordu "Hiçbir güvercin yumurtasını bırakıp gitmez, tuhaf. Ne oldu, niçin gittiler? Burada her şey vardı: Su, yemek, yuva... Bir tehlike sezmeyen hiçbir güvercin gitmez. Ama nasıl bir tehlike?"

Celîli Bey "Tehlike havada, saçılmakta, içtiğimiz suda, duyduğumuz seste, görülmüyor ama var. Sizden ve benden daha gerçek" demişti.

Enverî Bey "Konuşmasak daha iyi" demişti.